

Формування конкурентоспроможного фахівця зі спеціальності «Технологічна освіта»

Олексій ГОНЧАРЕНКО,

доктор історичних наук, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін і методики викладання трудового навчання та креслення, декан природничо-технологічного факультету,

Юрій КОЛОМІЄЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін і методики викладання трудового навчання та креслення,

Наталія ВЕРЕСОЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальнотехнічних дисциплін і методики викладання трудового навчання та креслення

У сучасних соціально-економічних умовах підготовка конкурентоспроможного фахівця до професійної діяльності набуває нового значення. У зв'язку з реструктуризацією ринку праці різко змінилися вимоги до рівня і змісту підготовки спеціалістів, основа якої закладається системою загальної середньої освіти. Запровадження у виробництво нової техніки й технологій, становлення й розвиток ринкових відносин та нових форм господарювання, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії й інформації в інтересах людини, про загальні принципи цих перетворень потребують підвищення рівня технологічної культури підростаючого покоління.

У наш час змінюється зміст освіти, впроваджуються ефективні методики викладання різних дисциплін, розробляються нові навчальні курси. А це, в свою чергу, вимагає підготовки вчителя нового типу, якому притаманна професійна майстерність, який формуватиме в учнів знання основ загальнолюдської та національної культури, забезпечуватиме

умови для їхнього індивідуально-творчого розвитку й духовно-морального становлення. Реалізація цих завдань можлива, зокрема, за умови якісного формування конкурентоспроможного фахівця зі спеціальності «Технологічна освіта» [4].

Шлях до високої технологічної культури лежить через ефективну технологічну освіту, що зумовило введення до навчальних планів загальноосвітніх шкіл багатьох країн світу освітньої галузі або навчального предмета «Технологія», який сьогодні в обов'язковому порядку вивчається в школах Великої Британії, Франції, ФРН, США, Австралії, Ізраїлю, Нідерландів, Росії, Швеції, Болгарії, Казахстану тощо [3].

Технологічна освіта підростаючого покоління на порозі третього тисячоліття стала важливою складовою загальної середньої освіти, необхідною умовою цілісного й гармонійного розвитку особистості.

Державним стандартом базової і повної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України №24 від 14 січня 2004 р., передбачено введення освітньої галузі «Технологія», основною метою якої є формування технічно та технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, набуття школярами життєво необхідних знань, а також умінь і навичок ведення домашнього господарства й сімейної економіки, засвоєння ними основних компонентів інформаційної культури, забезпечення умов для їхнього професійного самовизначення, вироблення навичок творчої діяльності, виховання культури праці, здійснення допрофесійної та професійної підготовки за їхнім бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей [там само].

«Технологія» – це освітня галузь, в основі якої лежить предметно-перетворювальна діяльність

людини в матеріальному світі та яка спрямована на створення навчального середовища для розкриття й розвитку в учнів здібностей в особистісно орієнтованій сфері проектування і виготовлення виробів та ознайомлення в процесі роботи з різними матеріалами, інформацією й іншими ресурсами відповідно до творчих потреб школярів. Ефективність технологічної освіти визначається рівнем технологічної культури, адекватним професійним самовизначенням випускників школи [4].

Врахування сучасних вимог до загальної середньої освіти та технологічної підготовки зумовлює необхідність запровадження таких принципів, які визначають сутність і перспективність технологічної освіти. Провідне місце у забезпеченні її високого рівня, крім загальнодидактичних (науковості, наочності, зв'язку навчання з практикою, послідовності й наступності, врахування вікових особливостей, міцності, активності), посідають такі важливі принципи: природовідповідності, культуровідповідності, творчості, варіативності, інтегративності, диференціації, системності, ергономічності, педагогічного проектування.

Головною метою технологічної освіти є забезпечення цілісного фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку особистості школяра, формування його технологічної культури, виховання внутрішньої потреби й шанобливого ставлення до праці, підготовка до успішної творчої предметно-перетворювальної діяльності та професійного самовизначення.

Мета технологічної освіти досягається шляхом вирішення таких освітньо-виховних завдань:

- політехнічного розвитку учнівської молоді, ознайомлення її з основами техніки, сучасними перспективними технологіями перетворення матеріалів, енергії й інформації з урахуванням економічних, екологічних і підприємницьких знань, соціальних наслідків використання технологій;
- творчого й естетичного розвитку учнів, особливо в процесі виконання проектів і художньої обробки матеріалів;
- оволодіння учнями загальнотрудовими уміннями й навичками, зокрема з культури праці, вибудовування людських відносин і безконфліктного спілкування, що є необхідними для життя в колективі й сім'ї;
- забезпечення учням можливості самопізнання, вивчення світу професій, набуття практичного досвіду професійної діяльності з метою обґрунтованого професійного самовизначення;
- виховання ціннісного ставлення до праці, колективізму, людяності і милосердя, обов'язковості, чесності, відповідальності й порядності, культури поведінки, бережного ставлення до природи й природних ресурсів;
- оволодіння основними поняттями ринкової економіки, менеджменту й маркетингу та вміннями застосовувати їх на практиці під час реалізації особистої продукції й послуг [там само].

Традиційно технологічна освіта учнів здійснюється упродовж усього періоду навчання в середній школі. Такий підхід зумовлений тим, що мета технологічної підготовки має реалізовуватися упродовж усіх вікових періодів розвитку дітей із урахуванням їхніх особливостей. З цього погляду виокремлюють три етапи технологічної підготовки відповідно до трьох ступенів загальної освіти. Згідно з новою структурою загальноосвітньої школи, за особливостями форм і методів навчання, з урахуванням віку дітей, обсягу та рівня їхніх компетентностей технологічна освіта здійснюється у початковій (1–4-ті класи), основній (5–9-ті класи) та старшій (10–11-ті класи) школі.

Структурування змістового наповнення технологічної освіти здійснюється за такими змістовими лініями:

- 1) людина в технічному середовищі;
- 2) технологічна діяльність людини;
- 3) соціально-професійне орієнтування людини на ринку праці;
- 4) графічна культура людини;
- 5) людина й інформаційна діяльність;
- 6) проектна діяльність людини у сфері матеріальної культури.

Всі змістові лінії є наскрізними для основної і старшої школи та ґрунтуються на принципі наступності між початковою, основною, старшою школою і вищою освітою.

Основна школа повинна забезпечити базовий рівень технологічної освіти, опанування учнями основ технологічної культури, залучення їх до проектно-технологічної, інформаційної, художньо-трудової та дослідницької діяльності; розвиток у школярів здатності реально оцінювати свої можливості для вибору посильних творчих завдань [там само]. Учні мають ознайомитися з закономірностями проектної, техніко-технологічної, побутової та інформаційної діяльності, зі світом сучасних професій з опорою на знання з основ наук на рівні предметно-практичної діяльності.

Основними стратегічними напрямками розвитку технологічної освіти є:

- розроблення наукових основ неперервної технологічної освіти на засадах використання здобутків вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки і практики;
- виховання поколінь з новою технологічною культурою, новим технічним мисленням;
- поступове, поетапне реформування змісту технологічної освіти;
- зміцнення матеріально-технічної бази;
- підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів;
- розвиток міжнародних зв'язків у галузі технологічної освіти, методики трудового навчання.

Реалізація основних завдань технологічної освіти здійснюється через навчально-трудова процес, в основу якого покладено проектно-технологічну систему навчання технологій. Провідною

теоретико-методологічною особливістю проектно-технологічної системи є те, що в ній реалізується ідея про органічне поєднання конструктивних умінь (аналітичних, прогностичних та проектних) з навчанням практичних умінь та навичок за допомогою системи навчального предмета. Саме система трудового навчання впливає на структуру навчальної програми, тобто має закладати в неї необхідний обсяг технологічних компетентностей. В основу цієї системи покладено організацію проектно-технологічної діяльності, яка трактується як визначена і спланована наперед творча навчально-трудова діяльність, що передбачає обґрунтування, планування, розроблення конструкції, технології виготовлення та реалізацію об'єктів проектування. Вона спрямована на формування в учнів певної системи творчо-інтелектуальних та предметно-перетворювальних знань і вмінь [1; 2].

Організація технологічної підготовки школярів на основі методу проектів ставить нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. Учитель технології має бути сьогодні професійно гнучкою, мобільною особистістю, яка постійно підвищує свій кваліфікаційний рівень. Він повинен добре володіти різними видами проектно-конструкторської діяльності, основами економіки, екології і дизайну.

Учителі технології відіграють важливу роль у вирішенні завдань гуманізації освітнього процесу. Предметна галузь «Технологія» та навчальні предмети, що входять до її складу, мають чи не найбільші можливості для гармонійного розвитку учнів шляхом доцільного поєднання теоретичної і практичної діяльності.

Широке впровадження методу проектів значно підсилює розвиваючий і гуманістичний потенціал технологічної підготовки школярів, оскільки проектна діяльність передбачає вільний вибір кожним учнем виду проекту та його спрямованості – утилітарної, декоративно-ужиткової, спортивної, екологічної, соціальної тощо [1].

Професійна мобільність майбутнього вчителя технології має забезпечуватися змістом професійної підготовки. Сьогодні студенти педагогічно-індустріального факультету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» здобувають спеціальність вчителя технології, креслення, безпеки життєдіяльності та основ інформатики, вивчають курс теорії машин і механізмів, деталі машин, опір матеріалів, електротехніку [2].

Випускники-бакалаври отримують кваліфікацію «вчитель трудового навчання, креслення, безпеки життєдіяльності та основ інформатики». Термін навчання – 4 роки. Після закінчення 5-го курсу (освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст») студенти, які навчаються за згаданою спеціальністю, отримують кваліфікацію «вчитель трудового навчання, машинобудівного креслення, основ інформатики та профорієнтації». Термін навчання – 1 рік. Випускники-магістри отримують кваліфікацію «викладач

загальнотехнічних дисциплін». Термін навчання на денній формі навчання – 1 рік; на заочній – 1 рік і 2 місяці.

Ефективність формування конкурентоспроможного фахівця зі спеціальності «Технологічна освіта» насамперед залежить від педагогічних умов, серед яких особливого значення набувають:

- творча діяльність викладачів технологій (трудового навчання);

- формування в студентів почуття задоволення своєю роботою і впевненості у власних творчих можливостях;

- виховання високої технологічної та естетичної культури, що відображають творче мислення.

Науково-методичне забезпечення навчально-трудової діяльності студентів на педагогічно-індустріальному факультеті тісно пов'язане з матеріально-технічною базою (майстерні, лабораторії, кабінети, обладнання до них та меблі). У зв'язку з цим важливого значення набуває виробництво як машинного, так і ручного обладнання для навчальних майстерень і кабінетів, відеотехніки, інструментів, пристроїв. З огляду на це, викладачі кафедри загальнотехнічних дисциплін і методики викладання трудового навчання та креслення разом з адміністрацією природничо-технологічного факультету докладають багато зусиль для поліпшення навчально-матеріальної бази, зокрема ведеться активна робота з устаткування відділення деревообробної майстерні. Навчальний процес забезпечується нещодавно встановленим мультимедійним комплексом «ePresenter» з відповідним програмним забезпеченням.

Робота з розвитку матеріально-технічної бази проводиться ректоратом за двома напрямками:

- 1) розширення і зміцнення матеріально-технічної бази за рахунок нового будівництва;

- 2) вдосконалення наявної матеріально-технічної бази шляхом реконструкції та переоснащення лабораторій, кафедр, аудиторій сучасними приладами, обладнанням та комп'ютерною технікою.

Стан і рівень технічних засобів навчання відповідає сучасним вимогам і дає можливість ефективно здійснювати навчальний процес. На кафедрі загальнотехнічних дисциплін і методики викладання трудового навчання та креслення, у відповідних технічних лабораторіях природничо-технологічного факультету є сучасні комп'ютери, принтери, сканери, які активно використовуються як у навчально-виховному процесі, так і в роботі деканату та кафедр.

Підготовку бакалаврів забезпечують 5 докторів наук, професорів, 6 кандидатів наук, доценти, старші викладачі, які працюють в університеті на постійній основі.

Викладання навчальних дисциплін здійснюють науково-педагогічні працівники, які мають відповідну освіту. Кількість науково-педагогічного персоналу є достатньою для забезпечення підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів. На

перспективу професійну допомогу в підготовці фахівців зможуть надавати 3 викладачі кафедри, які навчаються в аспірантурі.

Кафедри, що задіяні в підготовці фахівців із технологій, забезпечені навчальними та робочими програмами курсів, методичними рекомендаціями щодо вивчення дисциплін, із переддипломної практики, з написання курсових робіт, навчально-методичними посібниками, підручниками, електронними варіантами комплексів навчально-методичного забезпечення та лекційних курсів. Бібліотека університету має достатній фонд навчальної та методичної літератури, періодичних фахових видань. Працюють комп'ютерні класи та лабораторія інформаційних систем, яка під'єднана до мережі Інтернет.

Навчально-методичне забезпечення підготовки фахівця технології повною мірою відповідає сучасним вимогам. Про стовідсоткове навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу на факультеті з усіх дисциплін свідчить наявність:

1) відповідно затверджених освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійної програми (з варіативною компонентою);

2) навчального та робочого навчального планів, затверджених у встановленому порядку;

3) навчально-методичного забезпечення для кожної навчальної дисципліни, навчальних і робочих навчальних програм, планів семінарських, практичних занять і лабораторних робіт;

4) повного комплексу навчально-методичної документації для виконання наукових студентських робіт, передбачених навчальними планами, проведення державних іспитів;

5) дидактичного забезпечення самостійної роботи студентів (зокрема з використанням інформаційних технологій);

6) пакетів ККР для перевірки знань з гуманітарної, соціально-економічної, природничо-наукової та практичної підготовки;

7) критеріїв оцінювання знань і вмінь студентів.

Робочий навчальний план та робочі навчальні програми із дисциплін складені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки вчителів технології. Робочий навчальний план визначає перелік та обсяг нормативних і варіативних навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, форми проведення занять, їхній обсяг, графік навчального процесу, форми здійснення поточного та підсумкового контролю. Навчальні програми передбачають поглиблену фундаментальну психолого-педагогічну, фахову, методичну та практичну підготовку спеціалістів.

Основними формами організації навчального процесу є лекції, практичні та індивідуальні заняття, самостійна робота студентів, педагогічна практика, заліки (у формі модульного тестового контролю) та екзамени (у формі підсумкового тестового контролю), державна атестація.

Навчальний час студента визначається навчальним планом та розкладом аудиторних занять із розрахунку 9-годинного навчального дня та 54-годинного (1,5 кредиту) навчального тижня (аудиторні заняття та самостійна робота). Обсяг часу, відведений для аудиторних навчальних занять із циклу дисциплін спеціальної та науково-практичної підготовки, професійно-орієнтованої підготовки за вибором університету та вибором студентів, становить до 50% від загальної кількості годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни, тижневе навчальне навантаження студентів не перевищує 24 години.

Контрольні заходи з якості навчання студентів передбачають поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять. Підсумковий – охоплює семестровий контроль (у формі заліків (модульний тестовий контроль) та екзаменів (у формі підсумкового тестового контролю)) і державну атестацію (захист дипломної роботи або державні іспити).

У процесі навчання студенти проходять педагогічні практики відповідно до навчального плану та графіка їх проведення. Базою проведення практик визначені загальноосвітні навчальні заклади м. Переяслава-Хмельницького, з якими укладені відповідні угоди та договори.

Готовність майбутніх учителів до проектної діяльності – це сукупність мотивів, знань і способів самостійного створення нового проекту. Структура готовності передбачає наявність мотиваційного, операційного, рефлексивного та особистісного компонентів, а сама готовність є компонентом професійної компетентності вчителя.

В основу рівнів готовності майбутніх учителів технології можна покласти такі показники:

– активність участі студентів у різних видах проектної діяльності та ступінь їхньої самостійності;

– осмисленість кожного структурного елементу проектної діяльності, а саме ступінь осмисленості мети, наявність мотивації і вмінь, опанування змісту і отримання результату, а також ступінь творчості.

У разі досягнення необхідного рівня готовності здійснюється підвищення її якісного рівня, скорочуються терміни отримання кінцевого результату, відбувається більш повна особистісна самореалізація. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є визначення форм та методів формування готовності майбутнього вчителя технології до проектної діяльності.

Література

1. *Боголіб Н.П.* Фундаменталізація підготовки як засіб забезпечення професійної мобільності майбутніх вчителів технології / Н.П. Боголіб // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту імені Т.Г. Шевченка. – Вип. 53. – Серія: Педагогічні науки: зб. – Чернігів: ЧДПУ, 2007. – №53. – С. 3–5.
2. *Газука Т.А.* Компоненти формування готовності майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності / Т.А. Газука // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту імені

- Т.Г. Шевченка. – Вип. 53. – Серія: Педагогічні науки: зб. – Чернівці: ЧДПУ, 2007. – №53. – С. 33–36.
3. *Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №1. – С. 3–6.*
 4. *Коберник О.М.* Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О.М. Коберника. – К.: Науковий світ, 2005. – 92 с.
 5. *Линенко А.Ф.* Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності / А.Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С. 125–132.
 6. *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 230 с.*

Анонси

Олексій ГОНЧАРЕНКО, Юрій КОЛОМІЄЦЬ, Наталія ВЕРЕСОЦЬКА

Формування конкурентоспроможного фахівця зі спеціальності «Технологічна освіта»

У статті розглянуто проблему підготовки молодих фахівців технології у вищих педагогічних навчальних закладах, яка спрямована на забезпечення їх професійної мобільності та достатнього рівня готовності до організації проектної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: учитель технології, технологічна освіта, проектна діяльність.

Алексей ГОНЧАРЕНКО, Юрий КОЛОМИЕЦ, Наталья ВЕРЕСОЦКАЯ

Формирование конкурентноспособного специалиста по специальности «Технологическое образование»

В статье рассмотрена проблема подготовки молодых специалистов технологии в высших педагогических учебных заведениях, которая направлена на обеспечение их профессиональной мобильности и достаточного уровня готовности к организации проектной деятельности учащихся общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: учитель технологии, технологическое образование, проектная деятельность.

Oleksiy GONCHARENKO, Yuriy KOLOMIETS, Nataliya VERESOTSKA

Forming of competitive specialist on speciality «Technological education»

In the article the considered problem of preparation of young specialists of technology in higher pedagogical educational institutions which aims to providing of them professional mobility and sufficient level of readiness to organization of project activity of the pupils of general educational establishments.

Keywords: teacher of technology, technological education, project activity.

ПЕДАГОГИ-МИТЦІ: НИМИ ПИШАЄТЬСЯ УКРАЇНА

**Кредо її життя –
зробити так, щоб світ довкола став кращим**

Оксана Олексіївна Смірнова – майстриня декоративно-прикладного мистецтва, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди». Народилася 1980 р. на Черкащині. Інтерес до декоративно-прикладної творчості сформувався в сім'ї, під впливом матері, яка навчила її більшості з тих видів мистецтва, знання з котрих тепер Оксана передає своїм студентам та синові Віктору. З 1997 по 2000 р. навчалася в Канівському училищі культури за спеціальністю «Народна художня творчість» і здобула кваліфікацію керівника аматорського об'єднання декоративно-прикладного мистецтва, організатора культурно-дозвілєвої діяльності, викладача образотворчості. Після закінчення Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди з 2005 р. працювала на посаді викладача кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання цього університету, а з 2011 р. – на посаді доцента.

Оксана Смірнова не уявляє свого життя без мистецтва, а особливо декоративно-прикладного, володіє техніками холодного та гарячого батику, писанкарства, ткацтва, бісероплетіння, імітації вітражу та декупажу, валяння, аплікації, вибивання, випалювання та різби по дереву, розписів тощо. З особливою любов'ю ставиться до мистецтва вишивання хрестиком, бісером та стрічками, поєднує різні види декоративного мистецтва у виготовленні авторських прикрас.

Майстриня займається художньо-педагогічною діяльністю, розробила і впровадила в практику деяких ВНЗ України систему музейно-екскурсійної роботи, що спрямована на залучення майбутніх учителів до опанування надбань української культури. Пропагуючи серед студентської молоді національно-культурні традиції нашого народу, організовує та проводить культурно-виховні заходи, зокрема випускний бал «Стихії студентського життя» – показ моделей суконь з використанням елементів декоративно-прикладного мистецтва, 2010 р.; творчі виставки до Дня відкритих дверей (квітень–травень кожного року); виставку-конкурс студентських робіт «Ілюстрація до дитячого твору В.О. Сухомлинського» тощо.

Художні твори Оксани Смірнкової відзначаються особливим ліризмом і глибоким філософським спрямуванням. Вони неодноразово визнавалися кращими на виставках, конкурсах в Україні та за її межами, зокрема деякі з них з 1997 по 2000 р. експонувалися у Музеї Т.Г. Шевченка, м. Канів (Тарасові дні); були представлені на персональній виставці «Яскраво-ніжні миті життя» (вишиті картини та авторські прикраси) на Міжнародній виставці «Медвін: Подарунки до Різдва», 2011 р.; на виставці «Скарби рідного краю» у рамках VII обласного фестивалю «Дитинства пісня Великодня», 2012 р. та ін. О.І. Смірнова у складі об'єднання ініціативної молоді Переяславщини МГО «Нова хвиля» організовувала та проводила майстер-класи для дітей-інвалідів міста, району (2009–2011 рр.), на районному фестивалі дитячої творчості «Повір у себе» тощо.

Незважаючи на молодий вік, колеги поважають Оксану як особистість і професіонала. Вона нагороджена найвищою відзнакою університету – медаллю Григорія Сковороди (2012 р.).

Результати навчально-методичної, виховної та громадської діяльності О.І. Смірнкової свідчать про поповнення українського науково-педагогічного співтовариства перспективним науковцем, готовим підтримувати і долучатися до процесів реформування вітчизняної системи освіти.

За інф. Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди